

Grunder för fristående examen

**SPECIALYRKESEXAMEN
INOM TEATERBRANSCHEN
2005**

Grunder för fristående examen

**SPECIALYRKESEXAMEN INOM
TEATERBRANSCHEN
2005**

© Utbildningsstyrelsen 2006

Edita Prima Oy

Helsingfors 2006

ISBN 952-13-2987-4

ISBN 952-13-2988-3

DNR **19/011/2005**

FÖRESKRIFT **Iakttas som förpliktande**

DATUM **17.6.2005**

Giltighetstid
fr.o.m. 1.7.2005 tillsvidare

De stadganden på vilka befogenheten att
utfärda föreskriften bygger

L 631/1998 13 § 2 mom
A 812/1998 1 § 1 mom

Upphäver Föreskrift Nr 3/011/2000
Ändrar Föreskrift Nr

GRUNDERNA FÖR SPECIALYRKESEXAMEN INOM TEATERBRANSCHEN

Utbildningsstyrelsen har fastställt grunderna för specialyrkesexamen inom teaterbranschen. Examensgrunderna skall iakttas fr.o.m. 1.7.2005 tillsvidare.

Utbildningsanordnare som ordnar utbildning som förbereder för examen eller för del därav skall göra upp och godkänna en läroplan för utbildningen med beaktande av vad som bestämts i dessa grunder. Som en del av den förberedande utbildningen skall ordnas prov som utvisar yrkesskickligheten.

Examenskommissionen, examensarrangören och utbildningsanordnaren kan inte lämna grunderna för examen obeaktade eller avvika från dem.

Om de uppgifter som skall antecknas på betygen och om betygsmodellerna samt om grunderna för uppgörandet av de personliga studieprogrammen bestäms separat.

Generaldirektör

KIRSI LINDROOS
Kirsi Lindroos

Överinspektör

HANNA TROBERG
Hanna Troberg

INNEHÅLL

Kapitel 1

Syftet med fristående examina och målen för dem.....	7
1 § Fristående examina	7
2 § Förberedande utbildning för fristående examina	7
3 § De allmänna grunderna för sättet att påvisa yrkesskicklighet och för bedömning av examensprestationerna.....	7

Kapitel 2

Uppbyggnaden av specialyrkesexamen inom teaterbranschen.....	8
1 § Examensdelarna	8

Kapitel 3

Kraven på yrkesskicklighet i specialyrkesexamen inom teaterbranschen och grunderna för bedömningen	10
1 § Gemensam yrkesskicklighet inom teaterbranschen	10
a) Krav på yrkesskicklighet	10
b) Mål och kriterier för bedömningen.....	10
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	11
2 § Förmansfärdigheter inom teaterbranschen	11
a) Krav på yrkesskicklighet	11
b) Mål och kriterier för bedömningen.....	11
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	13
3 § Produktionsteknik, ljus.....	13
a) Krav på yrkesskicklighet	13
b) Mål och kriterier för bedömningen.....	13
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	15
4 § Produktionsteknik, ljud	15
a) Krav på yrkesskicklighet	15
b) Mål och kriterier för bedömningen.....	15
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	17
5 § Produktionsteknik, scen	18
a) Krav på yrkesskicklighet	18
b) Mål och kriterier för bedömningen.....	18
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	20
6 § Scenografitillverkning.....	21
a) Krav på yrkesskicklighet	21
b) Mål och kriterier för bedömningen.....	21
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	23

7 §	Dräkttillverkning	24
	a) Krav på yrkesskicklighet	24
	b) Mål och kriterier för bedömningen.....	24
	c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	26
8 §	Allmänt kunnande inom maskering	27
	a) Krav på yrkesskicklighet	27
	b) Mål och kriterier för bedömningen.....	27
	c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	28
9 §	Färgmaskering	29
	a) Krav på yrkesskicklighet	29
	b) Mål och kriterier för bedömningen.....	29
	c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	29
10 §	Hår och löshår	30
	a) Krav på yrkesskicklighet	30
	b) Mål och kriterier för bedömningen.....	30
	c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	30
11 §	Effektmaskering	31
	a) Krav på yrkesskicklighet	31
	b) Mål och kriterier för bedömningen.....	31
	c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	32
12 §	Företagsamhet	32
	a) Krav på yrkesskicklighet	32
	b) Mål och kriterier för bedömningen.....	32
	c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	33
BILAGA	Beskrivning av teaterbranschen.....	35

Kapitel 1

SYFTET MED FRISTÅENDE EXAMINA OCH MÅLEN FÖR DEM

1 § Fristående examina

De fristående examina är inte beroende av det sätt på vilket man förvärvat sig sin yrkesskicklighet. Det kunnande som examinanderna har skaffat sig genom utbildning, i arbetslivet eller genom sina intressen behandlas som en helhet, så att detta kunnande kan användas när den erfordrade yrkesskickligheten skall påvisas vid de fristående yrkesproven.

De fristående examina är modulära till sin struktur. De utgörs av uppgiftshelheter, som baseras på arbetslivet och dess utvecklingsbehov och som präglas av det som förenar verksamheten med den teoretiska grunden, av mångsidig yrkesskicklighet och av att arbetsprocessen integreras med resultaten av den. Varje del av en examen utgör ett delområde av yrkeskompetensen, som kan lyftas ut ur den naturliga arbetsprocessen och bilda en självständig helhet som kan bedömas. De fristående yrkesproven arrangeras och avläggs flexibelt för en examensdel i sänder. Examinandernas mål kan också vara att endast avlägga en eller flera delar av en examen, inte hela examen.

Grunden för beskrivningen av kraven på yrkesskicklighet är den kvalifikationsbestämning som anses vara lämpligast för yrkesområdet. Beskrivningen koncentreras på kraven för branschens centrala funktioner, behärskning av verksamhetsprocessen och omfattande yrkespraxis. I kraven ingår också de för arbetslivet nödvändiga språkkunskaperna och sociala färdigheterna.

2 § Förberedande utbildning för fristående examina

Systemet med fristående examina ställer inte examinanderna inför förhandsvillkor i fråga om utbildning. Emellertid avläggs dessa examina i allmänhet i samband med något slag av förberedande utbildning.

Den som anordnar förberedande utbildning skall fastställa läroplanen för utbildningen enligt examensgrunderna. Utbildningen och de fristående yrkesprov som ingår i den skall läggas upp enligt examensdelarna. Det åligger utbildningsanordnaren att arrangera de fristående yrkesproven som en del av den förberedande utbildningen. Till de studerandes skyldigheter hör att delta i dessa prov i samband med studierna.

De gemensamma studier, som ingår i en grundexamen som avläggs som grundläggande yrkesutbildning, är inte obligatoriska i en utbildning som förbereder för en grundexamen som avläggs som en fristående examen. Målen för dessa studier beaktas dock i tillämpliga delar i läroplanen och i undervisningsarrangemangen.

3 § De allmänna grunderna för sättet att påvisa yrkesskicklighet och för bedömning av examensprestationerna

---

Bedömningen av de fristående yrkesproven förutsätter metodisk insamling av material, beslutsfattande och dokumentering angående examinandernas yrkesmässiga och arbetsrelaterade färdigheter, som jämförs med de i examensgrunderna fastställda kraven på

yrkesskicklighet och med bedömningskriterierna. Tyngdpunkten vid bedömningen ligger på det praktiska arbetet och arbetsmetoderna. Färdigheterna eller kunnandet bedöms i allmänhet direkt enligt motsvarande arbete.

Miljön för de fristående yrkesproven skall vara verklig eller så realistisk som möjligt. Vid bedömningen tillämpas mångsidigt olika kvalitativa bedömningsmetoder såsom iakttagelser, intervjuer, frågor och portföljer samt självbedömning och gruppbedömning. De fristående yrkesproven läggs upp enligt examensdelarna så att man vid proven kan bedöma om examinanden uppfyller de centrala kraven på behärskan av yrket.

Målen för bedömningen anger de kompetensområden som ägnas speciell uppmärksamhet vid bedömningen. Målen hänför sig till de centrala färdigheterna och man ser till att examinanden behärskar den teori som ligger till grund för arbetet samt att han eller hon behärskar arbetsmetoder, arbetsutrustning, material och arbetsprocesser. Såväl målen för bedömningen som bedömningskriterierna härleds ur kraven på yrkesskicklighet för motsvarande examensdel. Kriterierna för bedömningen baserar sig på målen för bedömningen och de anger och preciserar prestationer på olika nivåer. Bedömningskriterierna utgör trösklar med vilkas hjälp det är möjligt att differentiera kompetensnivån.

Kapitel 2

UPPBYGGNADEN AV SPECIALYRKESEXAMEN INOM TEATERBRANSCHEN

1 § Examensdelarna

Examen avläggs enligt inriktningsalternativen. De obligatoriska delarna är lika för alla inriktningsalternativ. Examinandens arbetsuppgifter bestämmer inriktningsalternativet och inom vilka examensdelar yrkesprovet avläggs.

För att erhålla betyg skall följande delar avläggas

- 1 § Gemensam yrkesskicklighet inom specialyrkesexamen inom teaterbranschen
- 2 § Förmansfärdigheter inom teaterbranschen.

Ytterligare skall ett av följande inriktningsalternativ väljas

- 3 § Produktionsteknik, ljus
- 4 § Produktionsteknik, ljud
- 5 § Produktionsteknik, scen
- 6 § Scenografitillverkning
- 7 § Dräkttillverkning.

En examinand som valt maskering som inriktningsalternativ skall avlägga följande delar

- 8 § Allmänt kunnande inom maskering
- 9 § Färgmaskering
- 10 § Hår och löshår
- 11 § Effektmaskering.

Till examen kan väljas följande del utöver de ovan nämnda

- 12 § Företagsamhet.

SPECIALYRKESEXAMEN INOM TEATERBRANSCHEN	
Obligatoriska delar	1 § Gemensam yrkesskicklighet inom specialyrkesexamen inom teaterbranschen
	2 § Förmansfärdigheter inom teaterbranschen
Inriktningalternativ av vilka ett skall väljas	3 § Produktionsteknik, ljus
	4 § Produktionsteknik, ljud
	5 § Produktionsteknik, scen
	6 § Scenografitillverkning
	7 § Dräkttillverkning
	8 § Allmänt kunnande inom maskering 9 § Färgmaskering 10 § Hår och löshår 11 § Effektmaskering
Valfri	12 § Företagsamhet

Figur 1 Delarna i specialyrkesexamen inom teaterbranschen.

KRAVEN PÅ YRKESKICKLIGHET I SPECIALYRKESEXAMEN INOM TEATERBRANSCHEN OCH GRUNDERNA FÖR BEDÖMNINGEN

OBLIGATORISKA EXAMENSDELAR

1 § Gemensam yrkesskicklighet inom teaterbranschen

Med gemensam yrkesskicklighet för specialexamen inom teaterbranschen avses de kunskaper och färdigheter som examinanden behärskar, oberoende av vilken del inom teaterbranschen som specialkunnandet påvisas.

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar ingående det konstnärliga arbetets helhet och sin egen del av det • känner till teaterhistoria och det egna yrkesområdets utvecklingshistoria 	<p>Det konstnärliga arbetets helhet samt teaterhistoria eller det egna yrkesområdets historia</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner och förstår det konstnärliga arbetets som helhet och kan fungera smidigt och friktionsfritt med de personer i arbetsgruppen som planerar det konstnärliga arbetet • behärskar det egna områdets utvecklingshistoria och dess milstolpar och kan utnyttja sin know-how i praktiska arbets-situationer så att arbetsgruppen fungerar effektivt
<ul style="list-style-type: none"> • behärskar de centrala metoderna gällande avancerad konstnärlig projektplanering 	<p>Planering av arbetet för det egna kompetensområdets del</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan planera förberedelserna för och genomförandet av en produktion • kan ge anvisningar för det praktiska genomförandet av arbetet • kan göra en kostnads kalkyl • kan övervaka produktionsprocesser och skriva rapporter och dokument om dessa.
<ul style="list-style-type: none"> • kan delta i kvalitetsövervakning och produktutveckling gällande hela produktionen 	<p>Kvalitetstänkande</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar basbegreppen i kvalitetstänkande och -system och kan delta i arbete som gäller utvecklingsmetoder • kan utveckla kvaliteten på sitt eget arbete, produkterna och verksamheten

<ul style="list-style-type: none"> • förstår sin arbetsgrupps inverkan på teatern eller husets helhet • beaktar den inverkan gruppens verksamhet har på miljön. 	<p>Ekonomi och miljökonsekvenser Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan planera och följa upp arbetsgruppens ekonomi och är på det klara med teaterns eller husets ekonomiska situation • behärskar miljövänliga arbetsmetoder och bruket av miljövänliga material • kan följa avfallslagen för att förebygga uppkomst av avfall samt vid avfallshantering.
---	---

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Examensdelen avläggs på arbetsplatsen enligt en på förhand uppgjord och godkänd yrkesprovsplan i produktioner som fyller kraven för de produktionsvillkor som kännetecknar yrket.

Vid behov kan prestationen kompletteras med intervjuer, skriftliga rapporter och samtal. Examinanden skall uppvisa samarbetsförmåga och sociala färdigheter i sitt arbete.

För examensdelen anordnas ett separat yrkesprov, men en del av yrkesprovet kan avläggas gemensamt med de andra examensdelarna. Ifall en del av yrkesprovet anordnas gemensamt med de andra examensdelarna, skall arrangören av yrkesprovet se till att bedömningen kan särskiljas som en egen helhet.

2 § Förmansfärdigheter inom teaterbranschen

Examensdelen består av förmannens centrala ansvar och skyldigheter samt av kompetensområdet för personledarskap. De centrala delarna förutom egentligt ledarskap är personalutveckling samt arbetarskydd sett ur teaterns perspektiv.

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar sin organisations eller enhets verksamhetsidé och målsättning 	<p>Verksamhetsidé och målsättning Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan fungera enligt det egna husets eller enhetens strategiska målsättningar • kan omsätta målsättningarna i praktiken i det egna arbetet.
<ul style="list-style-type: none"> • kan metoderna för personalplanering och -rekrytering 	<p>Organisering av arbetet och personalutveckling Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan dimensionera personalen enligt verksamhetens nivåkrav med beaktande av systemet för reservpersonal • kan delta i uttagning av ansvarspersoner för assisterande uppgifter • behärskar den egna enhetens kompetensområden och utvecklingsbehov så att han

	kan ansvara för introduktionen av nyanställda och för planmässig utbildning av arbetsgruppens medlemmar.
<ul style="list-style-type: none"> • behärskar grunderna för personledarskap och effektiva ledarskapsstilar 	<p>Motivering och personalledning Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • vet hur olika ledarskapsstilar påverkar ansvariga på olika färdighetsnivåer och kan använda dem motiverande • kan de centrala motiveringsmetoderna • känner till de centrala medlen för ledarskap (t.ex. utvecklingssamtal, utvärdering av arbetsprestationen, hur man ger feedback) och kan tillämpa dem i praktiken • kan planmässigt utveckla sitt ledningsarbete.
<ul style="list-style-type: none"> • behärskar övervakningen av personalens arbetsresultat och kan ge motiverande feedback 	<p>Övervakning och utvärdering Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan konkret följa med resultaten av arbetsgruppens arbete samt vid behov ge feedback på ett uppmuntrande sätt.
<ul style="list-style-type: none"> • kan arbetsavtalssystemet och behärskar grunderna för uppgörande av arbetsavtal 	<p>Avtalssystem Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan grundbestämmelserna i teaterbranschens (den egna branschens) arbetsavtal och kan i huvudsak tillämpa dem • kan göra ett utkast till arbetsavtal för ansvarig person.
<ul style="list-style-type: none"> • kan för egen del måna om personalens välbefinnande 	<p>Arbetarskydd och personalens välbefinnande Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan grunderna i arbetarskydd, arbetsplats-hälsovård, identifiering av och förebyggande åtgärder vid missbrukarproblem samt rekreativsmöjligheter avsedda för personalen.
<ul style="list-style-type: none"> • behärskar de centrala principerna för organisationens utgående information samt för växelverkan. 	<p>Att representera den egna enheten Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan för egen del informera den egna personalen om husets centrala linjedragningar • vet vilken ansvarsfördelningen är inom organisationens informationsverksamhet och det egna ansvaret i verksamheten

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Examensdelen avläggs på arbetsplatsen enligt en på förhand uppgjord och godkänd yrkesprovsplan i produktioner som fyller kraven för de produktionsvillkor som kännetecknar yrket.

Vid behov kan prestationen kompletteras med intervjuer, skriftliga rapporter och samtal. Examinanden skall uppvisa samarbetsförmåga och sociala färdigheter i sitt arbete.

För examensdelen anordnas ett separat yrkesprov, men en del av yrkesprovet kan avläggas gemensamt med de andra examensdelarna. Ifall en del av yrkesprovet anordnas gemensamt med de andra examensdelarna, skall arrangören av yrkesprovet se till att bedömningen kan särskiljas som en egen helhet.

3 § Produktionsteknik, ljus

Ljuspersonalens uppgifter inbegriper delaktighet i planeringen och byggande av föreställningarnas belysning samt planering och genomförande av service, vägledning och övervakning. Ljuset är en del av den moderna teatern; det skapar stämningar och illusioner samt stödjer skådespelaren på scenen.

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinedanden <ul style="list-style-type: none"> kan, efter att ha läst ett pjäsmanuskript, dra slutsatser beträffande scenbildens stil och dimensioner	Att gestalta ett pjäsmanuskript Examinedanden <ul style="list-style-type: none"> kan ur manuskriptet uttyda de miljöer i texten som är väsentliga för scenografin och dra slutsatser beträffande pjäsens tidsperioder och omgivning kan utgående från manuskript dra slutsatser beträffande produktionens vidd och arbetsmängden.
<ul style="list-style-type: none"> behärskar de ljus tekniska systemen och utrustningen	De ljus tekniska systemen och utrustningen Examinedanden <ul style="list-style-type: none"> har fördjupade kunskaper i ljus teknik och kan använda den som uttrycksmedel känner till ljussystemens styrprotokoll och olika signaltyper är införstådd med olika apparaters funktion och betydelse för hela systemet behärskar funktionerna och strukturerna för digitala och analoga ljusbord känner till olika typer av strålkastare och deras ändamål, mekaniska uppbyggnad, tilläggsutrustning, de optiska principerna samt kan till fullo planera bruket av dem känner till dimmersystemets delar och funktion

	<ul style="list-style-type: none"> • kan vägleda bruket av utrustningen samt planera och förverkliga service på utrustningen.
<ul style="list-style-type: none"> • behärskar repetitions- och föreställningsverksamheten samt ljus teknikens del av helheten 	<p>Repetitions- och föreställningsverksamhet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan planera byggandet av föreställningens ljus teknik, köra eller övervaka föreställningens ljusmoment samt vägleda eller förverkliga rivning och läggande i förråd • är införstådd med repetitions- och föreställningsverksamhetens natur och bär ansvar för ljus tekniken som en del av helheten • kan utföra installationsarbeten och känner till säkerhetsföreskrifterna • deltar i planeringen av ljusmoment och eventuella förändringar av dessa • deltar vid val av strålkastare för uppgörande av belysningsplan • kan planera och leda ljuskörning och körtempo samt är beredd på överraskande situationer • kan delta i planerandet av produktions-tidtabellen för ljus teknikens del • behärskar bruket av projicering, rörlig bild samt rörligt ljus • känner till de viktigaste AV-utrustningarna och kan vägleda bruket av dessa.
<ul style="list-style-type: none"> • kan dokumentera 	<p>Dokumentering Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan tolka och sammanställa systemscheman för ljus samt riktnings- och placeringskartor • kan använda de vanligaste rit- eller CAD-program för dokumentbehandling och utskrift • förstår symbolerna och terminologin för ljus teknikens bruks- och serviceanvisningar.
<ul style="list-style-type: none"> • har omfattande kunskaper i teaterbranschens och sitt yrkesområdes specialterminologi på svenska/ finska och engelska 	<p>Språkkunskaper Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan söka information i engelskspråkig facklitteratur och förstår informationen • förstår engelskspråkiga bruksanvisningar • förstår och kan diskutera om teaterproduktion på svenska/ finska och engelska

	<ul style="list-style-type: none"> • behärskar sitt yrkesområdes terminologi och kan kommunicera om sitt jobb på svenska/finska och engelska • kan sammanställa PM och dokument på svenska/finska och engelska.
<ul style="list-style-type: none"> • kan utnyttja datateknik inom sitt yrkesområde 	<p>Datateknik Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan utnyttja datateknik i sitt yrke • kan med hjälp av datateknik leta reda på för det egna yrkesområdet nödvändig information • kan utnyttja dator vid bl.a. dokumentation och rapportering.

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Examensdelen avläggs på arbetsplatsen enligt en på förhand uppgjord och godkänd yrkesprovsplan i produktioner som fyller kraven för de produktionsvillkor som kännetecknar yrket.

Vid behov kan prestationen kompletteras med intervjuer, skriftliga rapporter och samtal. Examinanden skall uppvisa samaretsförmåga och sociala färdigheter i sitt arbete.

För examensdelen anordnas ett separat yrkesprov, men en del av yrkesprovet kan avläggas gemensamt med de andra examensdelarna. Ifall en del av yrkesprovet anordnas gemensamt med de andra examensdelarna, skall arrangören av yrkesprovet se till att bedömningen kan särskiljas som en egen helhet.

4 § Produktionsteknik, ljud

Inom teater kan ljudet utnyttjas som en stämningsskapande faktor som påverkar det undermedvetna. En finstämd ljudeffektvärld är ofta som bäst då publiken inte lägger märke till den. Även elektrisk ljudåtergivning och trådlösa mikrofoner hör till teaterproduktioner.

Examinanden deltar i planeringen av, samt leder och övervakar byggandet av ljudvärlden, körning av effekter och ljudåtergivningen i salongen. Dessutom planerar och vägleder examinandena olika reparations- och underhållsarbeten.

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan, efter att ha läst ett pjäsmanuskript, dra slutsatser beträffande scenbildens stil och dimensioner 	<p>Att gestalta ett pjäsmanuskript Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan ur manuskriptet uttyda de miljöer i texten som är väsentliga för scenografin och dra slutsatser beträffande pjäsens tidsperioder och omgivning • kan utgående från manuskript dra slutsatser beträffande produktionens vidd och arbetsmängden.

<ul style="list-style-type: none"> • behärskar de ljudtekniska systemen och utrustningen 	<p>De ljudtekniska systemen och utrustningen</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • förstår och behärskar ljudtekniken som uttrycksmedel på teatern • behärskar audiosignalerna och deras ändamål • är införstådd med olika apparaters betydelse och funktion i systemet och kan planera användningen av dem • har know-how om ljudbord och förstår signalens rutt i bordet • har breda kunskaper om apparatur som används vid ljudåtergivning • känner till olika typer av mikrofoner och deras ändamål • känner till de vanligaste audiokablarna och -kontakterna samt kan tillverka de vanligaste kopplingskablarna • förstår användning och ändamål med fasta och tillfälliga kablar och kontakter samt störningsfritt bruk under föreställning • kan planera och övervaka service på utrustningen
<ul style="list-style-type: none"> • behärskar repetitions- och föreställningsverksamheten samt ljudteknikens del av helheten 	<p>Repetitions- och föreställningsverksamhet</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar planering, och genomförande av produktion samt repetitionsverksamhet inom det egna yrkesområdet • kan enligt dokument genomföra och övervaka byggandet av föreställning, genomföra och övervaka nödvändiga funktioner under föreställning samt lägga i förråd • är införstådd med repetitions- och föreställningsverksamhetens natur och bär ansvar för ljudtekniken som en del av helheten • kan bygga och planera ett audiosystem • kan planera och leda ljudkörning och körrytm samt är beredd på överraskande situationer • förstår produktionens tidtabeller och kan delta i planeringen av dem.
<ul style="list-style-type: none"> • kan dokumentera 	<p>Dokumentering</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan tolka och sammanställa systemscheman och placeringskartor för ljud

	<ul style="list-style-type: none"> • kan använda de vanligaste rit- eller CAD-program för dokumentbehandling och utskrift • kan planera och vägleda vid lagring av ljudanläggning på så sätt, att den värdefulla utrustningen hålls i brukbart skick
<ul style="list-style-type: none"> • känner till följande ljudtekniska begrepp och beräkningen av dessa <ul style="list-style-type: none"> – grunderna för elektriska beräkningar inom ljudtekniken – ljudfältets storheter – måttenheter – grundbegrepp inom akustiken 	<p>Ljudtekniska begrepp och beräkningar inom teatern Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • förstår de fysiologiska principerna för ljud samt kan tillämpa dem i byggande av ljudvärld • kan beräkna ljudvärldens centrala begrepp • behärskar de akustiska begreppen och måttenheterna och kan tillämpa dem vid planering och byggande av audiosystem • kan grunderna för elektriska beräkningar inom ljudtekniken och kan tillämpa dem vid placering och bruk av mikrofoner och högtalare.
<ul style="list-style-type: none"> • har omfattande kunskaper i teaterbranschens och sitt yrkesområdes specialterminologi på svenska/finska och engelska 	<p>Språkkunskaper Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan söka information i engelskspråkig facklitteratur och förstår informationen • förstår engelskspråkiga bruksanvisningar • förstår och kan diskutera om teaterproduktion på svenska/finska och engelska • behärskar sitt yrkesområdes terminologi och kan kommunicera om sitt jobb på svenska/finska och engelska • kan sammanställa PM och dokument på svenska/finska och engelska.
<ul style="list-style-type: none"> • kan utnyttja datateknik inom sitt yrkesområde 	<p>Datateknik Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan utnyttja datateknik i sitt yrke • kan med hjälp av datateknik leta reda på för det egna yrkesområdet nödvändig information • kan utnyttja dator vid bl.a. dokumentation och rapportering.

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Examendelen avläggs på arbetsplatsen enligt en på förhand uppgjord och godkänd yrkesprovsplan i produktioner som fyller kraven för de produktionsvillkor som kännetecknar yrket.

Vid behov kan prestationen kompletteras med intervjuer, skriftliga rapporter och samtal. Examinanden skall uppvisa samarbetsförmåga och sociala färdigheter i sitt arbete.

För examensdelen anordnas ett separat yrkesprov, men en del av yrkesprovet kan avläggas gemensamt med de andra examensdelarna. Ifall en del av yrkesprovet anordnas gemensamt med de andra examensdelarna, skall arrangören av yrkesprovet se till att bedömningen kan särskiljas som en egen helhet.

5 § Produktionsteknik, scen

Examinanden har en bred uppfattning om uppbyggnaden och nedmonteringen av scenografin och om dynamiken i grupparbete vid teatern såväl under repetitioner som under föreställningar. Examinanden klarar av planeringen av de resurser som verksamheten förutsätter och äger de förmansfärdigheter som krävs vid planering och genomförande samt utvärdering av det egna arbetet. Examinanden kan ta ansvar för att den egna gruppen når sina målsättningar.

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> kan, efter att ha läst ett pjäsmanuskript, dra slutsatser beträffande scenografins stil och dimensioner 	<p>Att gestalta ett pjäsmanuskript Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> kan ur manuskriptet uttyda de miljöer i texten som är väsentliga för scenografin och dra slutsatser beträffande pjäsens tidsperioder och omgivning kan utgående från manuskript dra slutsatser beträffande produktionens omfång och arbetsmängden.
<ul style="list-style-type: none"> kan pjäsers olika stilart och scentyper 	<p>Scenografi- och stilhistoria Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> har omfattande kunskaper i scenografins stilhistoria och kan utnyttja dem i arbetet kan branschens historiska terminologi kan använda och tillämpa facklitteratur och facktidskrifter.
<ul style="list-style-type: none"> kan uttyda scenografiskisser 	<p>Uttydning av scenografiskisser Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> kan uttyda scenografiskisser och miniatyrer samt åskådliggöra epokerna och omgivningen utgående från scenografin kan utgående från scenografens skisser dra slutsatser beträffande produktionens omfång kan uttyda material, storheter, omfång, proportioner och detaljer ur skisser och planer.
<ul style="list-style-type: none"> behärskar system och utrustning 	<p>Scenteknikens system och utrustning Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> besitter kunskap om olika scentyper och deras egenskaper samt lämplighet för olika

	<p>ändamål</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar de scentekniska systemen och deras egenskaper • behärskar de scentekniska maskinerna, anordningarna och hjälpredskapen • kan granska och utföra servicearbete på anordningarna • kan utföra säkra monterings- och upphängningsarbeten med hjälp av rätta redskap.
<ul style="list-style-type: none"> • kan organisera byggande, nedmontering och förvaring 	<p>Byggande och förvaring av scenografi Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan planera ordningsföljd och tidtabell för byggande och nedmontering av scenografi • kan leta fram och bygga repetitions-scenografi • kan leda scenpersonal i arbetet med att bygga, nedmontera och utföra underhåll på scenografi • kan tillsammans med andra scenarbetare utföra det tekniska byggandet av en scenografi • har översyn över ordningen i och städningen av scenografilagren • kan arbetarskyddsbestämmelserna för den egna branschen • förstår betydelsen av ergonomi.
<ul style="list-style-type: none"> • kan anpassa sig till teaterarbetets tekniska och konstnärliga processer 	<p>Kontroll över situationen och anpassning till produktionsprocessen Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • uppfattar dynamiken i grupparbete på teatern såväl under repetition som under föreställning • är införstådd med osäkerheten och föränderligheten under konstnärliga processer • kan självständigt tillämpa skeenden på scenen i förhållande till det egna arbetet • är inställd på förändringar.
<ul style="list-style-type: none"> • kan dokumentera 	<p>Dokumentering Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan läsa scenografens bottenplan och förstår proportionerna • kan märka platserna för scenografen på bottenplanen • förstår scenanordningarnas bruks- och serviceanvisningar.

<ul style="list-style-type: none"> • har omfattande kunskaper i teaterbranschens och sitt yrkesområdes specialterminologi på svenska/finska och engelska 	<p>Språkkunskaper Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan söka information i engelskspråkig facklitteratur och förstår informationen • förstår engelskspråkiga bruksanvisningar • förstår och kan diskutera om teaterproduktion på svenska/finska och engelska • behärskar sitt yrkesområdes terminologi och kan kommunicera om sitt jobb på svenska/finska och engelska • kan sammanställa PM och dokument på svenska/finska och engelska.
<ul style="list-style-type: none"> • kan utnyttja datateknik inom sitt yrkesområde 	<p>Datateknik Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan utnyttja datateknik i sitt yrke • kan med hjälp av datateknik leta reda på för det egna yrkesområdet nödvändig information • kan utnyttja dator vid bl.a. dokumentation och rapportering.

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Examendelen avläggs på arbetsplatsen enligt en på förhand uppgjord och godkänd yrkesprovsplan i produktioner som fyller kraven för de produktionsvillkor som kännetecknar yrket.

Vid behov kan prestationen kompletteras med intervjuer, skriftliga rapporter och samtal. Examinanden skall uppvisa samarbetsförmåga och sociala färdigheter i sitt arbete.

För examensdelen anordnas ett separat yrkesprov, men en del av yrkesprovet kan avläggas gemensamt med de andra examensdelarna. Ifall en del av yrkesprovet anordnas gemensamt med de andra examensdelarna, skall arrangören av yrkesprovet se till att bedömningen kan särskiljas som en egen helhet.

6 § Scenografitillverkning

Examinanden har en bred uppfattning om tillverkning av scenografi och om dynamiken i grupparbete vid teatern såväl under repetitioner som under föreställningar. Examinanden klarar av planeringen av de resurser som verksamheten förutsätter och äger de förmansfärdigheter som krävs vid planering och genomförande samt utvärdering av det egna arbetet. Examinanden kan ta ansvar för att den egna gruppen når sina målsättningar.

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanden <ul style="list-style-type: none"> kan, efter att ha läst ett pjäsmanuskript, dra slutsatser beträffande scenografins stil och dimensioner	Att gestalta ett pjäsmanuskript Examinanden <ul style="list-style-type: none"> kan ur manuskriptet uttyda de miljöer i texten som är väsentliga för scenografen och dra slutsatser beträffande pjäsens tidsperioder och omgivning kan utgående från manuskript dra slutsatser beträffande produktionens omfång och arbetsmängden.
<ul style="list-style-type: none"> kan pjäsers olika stilart och scentyper	Scenografi- och stilhistoria Examinanden <ul style="list-style-type: none"> har omfattande kunskaper i scenografins stilhistoria och kan utnyttja dem i arbetet kan branschens historiska terminologi kan använda och utnyttja facklitteratur och facktidskrifter.
<ul style="list-style-type: none"> kan uttyda scenografiskisser	Uttydning av scenografiskisser Examinanden <ul style="list-style-type: none"> kan uttyda scenografiskisser och miniatyrer samt åskådliggöra epokerna och omgivningen utgående från scenografen kan utgående från scenografens skisser dra slutsatser beträffande produktionens omfång kan uttyda material, storheter, omfång, proportioner och detaljer ur skisser och planer.
<ul style="list-style-type: none"> behärskar tillverkningen av scenografi samt organisering av tillverkningsprocessen	Tillverkningsprocessen Examinanden <ul style="list-style-type: none"> kan planera arbetsförloppet, budgeten och tidtabellen för tillverkningen av scenografen kan sammanställa arbetsbilder med dimensioneringar och behövliga hållfasthetsberäkningar, kan välja material samt behärskar kopplings- och fästmetoder, sammanfogningstekniker, flyttning av dekor till scenen med alla dess olika arbetskedor och tillverkningsprocessens olika skeden

	<ul style="list-style-type: none"> • behärskar de maskiner, anordningar och hjälpredskap som behövs vid scenografi-framställning • kan prioritera arbetsuppgifterna • kan leda arbetsgruppen vid tillverkningen av scenografin • kan vägleda scenmästare och scenpersonal då scenografin flyttas till scen samt vägleda dem gällande scenografins underhåll och service • kan dokumentera för sitt arbetes del väsentlig information • är förtrogen med arbetarskyddsbestämmelserna för bransch • inser betydelsen av ergonomi.
<ul style="list-style-type: none"> • behärskar de material och arbetsmetoder som används inom teaterbranschen 	<p>Material och arbetsmetoder Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar olika materials basegenskaper med tanke på tillverkning, användning och möjligheter till återanvändning • vet var material anskaffas • kan finna alternativa lösningar vid val av material • kan bearbetningsmetoderna och patiner- ing i trä- och metallarbete och kan välja rätt behandling • beaktar tajmningen mellan olika material och bearbetningsmetoder vid planering av arbetsordning • beaktar serviceegenskaperna för olika material • förstår betydelsen av ordning och reda i materialförråden • behärskar användarsäkerheten för de kemikalier och hjälpmedel som används vid tillverkning av scenografi • förstår betydelsen av arbetarskydd gällan- de finslipning och patiner- ing av scenografi.
<ul style="list-style-type: none"> • behärskar underhållet av dekor- ateljéns förrådsmaterial och förstår vikten och betydelsen av en fungerande förvaring av scenografin 	<p>Förvaring av material och dekor Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • förstår betydelsen av materialförråd med tanke på tillverkningsprocessen • kan planera logistik för lagren • beaktar förrådets renhet och prydighet • kan återanvända förrådsmaterial

	<ul style="list-style-type: none"> • kan använda förråden som underlag vid scenografiframställning • kan vid behov hjälpa scenmästarna att finna repetitionsdekor • beaktar vid tillverkningen hur scenografin skall lagras.
<ul style="list-style-type: none"> • kan anpassa sig till teaterarbetets tekniska och konstnärliga processer 	<p>Kontroll över situationen och anpassning till produktionsprocessen Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • uppfattar dynamiken i grupparbete på teatern såväl under repetition som under föreställning • är införstådd med osäkerheten och förändrligheten under konstnärliga processer • kan självständigt tillämpa skeenden på scenen i förhållande till det egna arbetet • är inställd på förändringar.
<ul style="list-style-type: none"> • har omfattande kunskaper i teaterbranschens och sitt yrkesområdes specialterminologi på svenska/finska och engelska 	<p>Språkkunskaper Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan söka information i engelskspråkig facklitteratur och förstår informationen • förstår engelskspråkiga bruksanvisningar • förstår och kan diskutera om teaterproduktion på svenska/finska och engelska • behärskar sitt yrkesområdes terminologi och kan kommunicera om sitt jobb på svenska/finska och engelska • kan sammanställa PM och dokument på svenska/finska och engelska.
<ul style="list-style-type: none"> • kan utnyttja datateknik inom sitt yrkesområde 	<p>Datateknik Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan utnyttja datateknik i sitt yrke • kan med hjälp av datateknik leta reda på för det egna yrkesområdet nödvändig information • kan utnyttja dator vid bl.a. dokumentation och rapportering.

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Examendelen avläggs på arbetsplatsen enligt en på förhand uppgjord och godkänd yrkesprovsplan i produktioner som fyller kraven för de produktionsvillkor som kännetecknar yrket.

Vid behov kan prestationen kompletteras med intervjuer, skriftliga rapporter och samtal. Examinanden skall uppvisa samarbetsförmåga och sociala färdigheter i sitt arbete.

För examensdelen anordnas ett separat yrkesprov, men en del av yrkesprovet kan avläggas gemensamt med de andra examensdelarna. Ifall en del av yrkesprovet anordnas gemensamt med de andra examensdelarna, skall arrangören av yrkesprovet se till att bedömningen kan särskiljas som en egen helhet.

7 § Dräktillverkning

Examinanden har en bred uppfattning om dräktillverkning för hela produktionen och om dynamiken i grupparbete vid teatern såväl under repetitioner som under föreställningar. Examinanden klarar av planeringen av de resurser som verksamheten förutsätter och äger de förmansfärdigheter som krävs vid planering och genomförande samt utvärdering av det egna arbetet. Examinanden kan ta ansvar för att den egna gruppen når sina målsättningar.

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> kan, efter att ha läst ett pjäsmanuskript, dra slutsatser beträffande dräkternas stil och omfattning 	<p>Att gestalta ett pjäsmanuskript Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> kan tolka rollanalyser och åskådliggöra pjäsens epoker och miljöer med tanke på dräkterna kan utgående från manuskript dra slutsatser beträffande produktionens omfång och arbetsmängden.
<ul style="list-style-type: none"> behärskar dräkthistoriens olika epoker 	<p>Dräkthistoria Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> har omfattande kunskaper i dräkt- och stilhistoria och kan använda informationen i sitt arbete behärskar dräkthistorians terminologi kan använda och tillämpa facklitteratur och -tidskrifter.
<ul style="list-style-type: none"> kan uttyda dräktskisser 	<p>Uttydning av dräktskisser Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> kan uttyda dräktskisser och åskådliggöra epoker och miljöer utgående från dräkterna kan åskådliggöra dräkternas omfång och arbetsmängd utgående från dräktplanerarens skisser kan uttyda material, form, vidd, skala, proportioner och detaljer från modeller.
<ul style="list-style-type: none"> kan organisera tillverkningsprocessen vid tillverkningen av dräkter 	<p>Tillverkningsprocessen Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> kan planera arbetsförloppet, budgeten och tidtabellen för tillverkningen av dräkterna kan de olika skedena av formgivning, mönsterkonstruktion, tillskärning, provning och framställningsprocessen kan besluta om uppgifternas prioritetsordning kan göra provningstidtabeller

	<ul style="list-style-type: none"> • kan leda arbetsgruppen i dräkttillverkning • behärskar de maskiner, apparater och hjälpmedel som används vid dräkttillverkning • kan instruera påklädare under repetitions-skedet och då dräkterna flyttas till skådespelaren på scenen • kan instruera de personer som handhar omsorgen för kläder om dräkternas underhåll • kan dokumentera för arbetet väsentlig information som vid behov kan användas till att tillverka en ny uppsättning • kan arbetarskyddsbestämmelser för sin bransch • förstår betydelsen av ergonomi.
<ul style="list-style-type: none"> • behärskar de material och patineringsmetoder som används inom teaterbranschen 	<p>Material och patinering Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar olika materials basegenskaper med tanke på tillverkning, dräktbruk och möjligheter till återanvändning • vet var material anskaffas • är innovativ då det gäller att hitta nya material och anskaffningsställen • kan patinering färgning och ytbehandling och kan välja ändamålsenlig behandling • beaktar tajmningen av färgning, patinering och ytbehandling av material vid planering av arbetsordning • beaktar dräkternas tvätt- och serviceegenskaper • förstår betydelsen av ordning och reda i tyg- och materialförråden • förstår säkerhetsföreskrifterna vid användning av patineringsmedel.
<ul style="list-style-type: none"> • förstår vikten och betydelsen av ett fungerande dräktlager 	<p>Skötsel och underhåll av dräktlaget Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • förstår dräktlagrets betydelse med tanke på teaterns historia • kan planera dräktlagrets logistik • beaktar dräktlagrets renhet och prydighet • kan återanvända dräktlagrets material till nya ändamål • kan använda lagren som underlag vid dräktframställning • kan vid behov leta fram repetitionskläder.

<ul style="list-style-type: none"> • kan anpassa sig till teaterarbetets tekniska och konstnärliga processer parallellt med processen för framställning av dräkter 	<p>Kontroll över situationen och anpassning till produktionsprocessen Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • uppfattar dynamiken i grupparbete på teatern såväl under repetition som under föreställning • är införstådd med osäkerheten och föränderligheten under konstnärliga processer • kan självständigt tillämpa skeenden på scenen i förhållande till det egna arbetet • är inställd på förändringar.
<ul style="list-style-type: none"> • har omfattande kunskaper i teaterbranschens och sitt yrkesområdes specialterminologi på svenska/finska och engelska 	<p>Språkkunskaper Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan söka information i engelskspråkig facklitteratur och förstår informationen • förstår engelskspråkiga bruksanvisningar • förstår och kan diskutera om teaterproduktion på svenska/finska och engelska • behärskar sitt yrkesområdes terminologi och kan kommunicera om sitt jobb på svenska/finska och engelska • kan sammanställa PM och dokument på svenska/finska och engelska.
<ul style="list-style-type: none"> • kan utnyttja datateknik inom sitt yrkesområde 	<p>Datateknik Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan utnyttja datateknik i sitt yrke • kan med hjälp av datateknik leta reda på för det egna yrkesområdet nödvändig information • kan utnyttja dator vid bl.a. dokumentation och rapportering.

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Examendelen avläggs på arbetsplatsen enligt en på förhand uppgjord och godkänd yrkesprovsplan i produktioner som fyller kraven för de produktionsvillkor som kännetecknar yrket.

Vid behov kan prestationen kompletteras med intervjuer, skriftliga rapporter och samtal. Examinanden skall uppvisa samarbetsförmåga och sociala färdigheter i sitt arbete.

För examensdelen anordnas ett separat yrkesprov, men en del av yrkesprovet kan avläggas gemensamt med de andra examensdelarna. Ifall en del av yrkesprovet anordnas gemensamt med de andra examensdelarna, skall arrangören av yrkesprovet se till att bedömningen kan särskiljas som en egen helhet.

8 § Allmänt kunnande inom maskering

Om examinanden väljer maskering som inriktningalternativ, avlägger han följande delar:

8 § Allmänt kunnande inom maskering

9 § Färgmaskering

10 § Hår och löshår

11 § Effektmaskering

Innehållet i specialyrkesexamen för maskering består av kännedom om de vanligaste medlen, apparaterna, arbetsmetoderna och produkterna och användningen av dem i sina arbetsuppgifter.

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanden <ul style="list-style-type: none"> planerar rollmaskeringar med beaktande av de krav som rollanalys, stil, historia, kultur, tid och rum ställer	Planering av maskering Examinanden <ul style="list-style-type: none"> kan göra en rollanalys utgående från manuskriptet kan planera maskeringar utgående från en rollanalys kan planera maskeringar utgående från stil och kultur kan planera maskeringar utgående från tid, rum och historia.
<ul style="list-style-type: none"> kan göra arbetsplaner	Konstnärlig planering Examinanden <ul style="list-style-type: none"> kan göra arbetsplaner produktionsvis har god kännedom om bra arbetsordning och kan göra en tidtabell för arbetsprocessen kan beakta de krav som produktionen och övriga konstnärliga delområden ställer.
<ul style="list-style-type: none"> behärskar prissättning och anskaffning	Ekonomi Examinanden <ul style="list-style-type: none"> kan prissätta material och arbete kan anskaffa behövliga material kan handskas ekonomiskt med material och förstår den inverkan det har på kostnaderna
<ul style="list-style-type: none"> har omfattande kunskaper i teaterbranschens och sitt yrkesområdes specialterminologi på svenska/finska och engelska	Språkkunskaper Examinanden <ul style="list-style-type: none"> kan söka information i engelskspråkig facklitteratur och förstår informationen förstår engelskspråkiga bruksanvisningar förstår och kan diskutera om teaterproduktion på svenska/finska och engelska

	<ul style="list-style-type: none"> • behärskar sitt yrkesområdes terminologi och kan kommunicera om sitt jobb på svenska/finska och engelska • kan sammanställa PM och dokument på svenska/finska och engelska.
<ul style="list-style-type: none"> • kan utnyttja datateknik inom sitt yrkesområde 	<p>Datateknik Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan utnyttja datateknik i sitt yrke • kan göra upp dokument och promemorior med hjälp av datateknik • kan med hjälp av datateknik leta reda på för det egna yrkesområdet nödvändig information • kan utnyttja dator vid bl.a. dokumentation och rapportering.
<ul style="list-style-type: none"> • förstår betydelsen av ergonomi och hygien 	<p>Ergonomi och hygien Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan arbeta ergonomiskt med hänsyn till sig själv och rollpersonen • arbetar hygieniskt
<ul style="list-style-type: none"> • förstår betydelsen av arbetarskydd 	<p>Arbetarskydd Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan beakta arbetarskyddet i arbetet • använder personliga och maskinvisa skydd • förstår och kan använda säkerhetsanvisningar och -regler i arbetet • kan använda de medel som används i samband med maskering, effektmaskering och löshårsarbeten på ett säkert sätt.
<ul style="list-style-type: none"> • beaktar sin verksamhets inverkan på miljön 	<p>Beaktande av miljöpåverkan Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • beaktar inverkan på hud och miljö vid val av medel under hela processen • känner till avfallslagets förpliktelser gällande upphov av avfall samt avfallshantering.
<ul style="list-style-type: none"> • förstår betydelsen av självvärdering 	<p>Självvärdering Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan bedöma sitt eget sätt att arbeta • varseblir de områden i sitt arbete som kräver utveckling.

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Examendelen avläggs på arbetsplatsen enligt en på förhand uppgjord och godkänd yrkesprovsplan i produktioner som fyller kraven för de produktionsvillkor som kännetecknar yrket.

Vid behov kan prestationen kompletteras med intervjuer, skriftliga rapporter och samtal. Examinanden skall uppvisa samarbetsförmåga och sociala färdigheter i sitt arbete.

För examensdelen anordnas ett separat yrkesprov, men en del av yrkesprovet kan avläggas gemensamt med de andra examensdelarna. Ifall en del av yrkesprovet anordnas gemensamt med de andra examensdelarna, skall arrangören av yrkesprovet se till att bedömningen kan särskiljas som en egen helhet.

9 § Färgmaskering

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • har fördjupade kunskaper i färgmaskering 	<p>Färgmaskering, anatomi och maskering Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan maskera en skådespelares ansikte eller andra delar av kroppen så att det stödjer rollen och beaktar anatomin • vet hur rasegenskaper och ålder förändrar utseendet.
<ul style="list-style-type: none"> • känner till de vanligaste hudvårds- och hudrengöringsprodukterna • känner till färgmaskeringens material och redskap 	<p>Maskeringsmaterial Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan välja ändamålsenliga medel och produkter med beaktande av hudtyp • kan välja ändamålsenliga redskap och medel beroende på uppgift.
<ul style="list-style-type: none"> • kan göra korrigerande maskeringar 	<p>Korrigerande maskering Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan göra korrigerande maskering enligt tekniska krav • kan göra korrigerande maskering enligt anatomiska krav • kan göra korrigerande maskering enligt omständigheter som beror på skada

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Examendelen avläggs på arbetsplatsen enligt en på förhand uppgjord och godkänd yrkesprovsplan i produktioner som fyller kraven för de produktionsvillkor som kännetecknar yrket.

Vid behov kan prestationen kompletteras med intervjuer, skriftliga rapporter och samtal. Examinanden skall uppvisa samarbetsförmåga och sociala färdigheter i sitt arbete.

För examensdelen anordnas ett separat yrkesprov, men en del av yrkesprovet kan avläggas gemensamt med de andra examensdelarna. Ifall en del av yrkesprovet anordnas gemensamt med de andra examensdelarna, skall arrangören av yrkesprovet se till att bedömningen kan särskiljas som en egen helhet.

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • har mångsidig kännedom om de vanligaste hårsorterna • vet vilka material som används till peruker och andra löshår • behärskar produkter avsedda för finish 	<p>Medel, material och finishprodukter Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • väljer hårsort enligt uppgiftens krav • kan skilja mellan hår, nylon och djurhår • använder finishprodukter ändamålsenligt
<ul style="list-style-type: none"> • kan tillverka löshårsdelar av olika material • har mångsidig kunskap om tillverkning av lösskägg och lösmustascher 	<p>Tillverkning av lösskägg och lösmustascher Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan tillverka träns och kan tillverka flätor och löshårsdelar av den • kan knyta lösskägg och lösmustascher på tyll och andra vanliga bottenmaterial.
<ul style="list-style-type: none"> • kan mäta peruker och löshårsdelar • kan sätten att fästa och lossa peruker och löshårsdelar 	<p>Mätning, fästande och losstagning Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan ta huvudmått på olika sätt • kan göra mönster för hårfästet • kan mäta mönster för lösskägg • kan mäta mönster för lösmustascher • kan bearbeta peruker enligt mönster eller mått • kan fästa, slutbehandla och lossa lösskägg • kan fästa, slutbehandla och lossa lösmustascher • kan fästa, slutbehandla och lossa peruker och övriga löshårsdelar.
<ul style="list-style-type: none"> • kan handha underhåll och uppbevaring av löshårsdelar av olika hårslag. 	<p>Underhåll och uppbevaring Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan sörja för underhåll och uppbevaring av lösskägg • kan sörja för underhåll och uppbevaring av lösmustascher • kan sörja för underhåll och uppbevaring av peruker • kan sörja för underhåll och uppbevaring av löshårsdelar.

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Examendelen avläggs på arbetsplatsen enligt en på förhand uppgjord och godkänd yrkesprovsplan i produktioner som fyller kraven för de produktionsvillkor som kännetecknar yrket.

Vid behov kan prestationen kompletteras med intervjuer, skriftliga rapporter och samtal. Examinanden skall uppvisa samarbetsförmåga och sociala färdigheter i sitt arbete.

För examensdelen anordnas ett separat yrkesprov, men en del av yrkesprovet kan avläggas gemensamt med de andra examensdelarna. Ifall en del av yrkesprovet anordnas gemensamt med de andra examensdelarna, skall arrangören av yrkesprovet se till att bedömningen kan särskiljas som en egen helhet.

11 § Effektmaskering

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • kan planera och genomföra en effektmaskering 	Effektmaskering, planering och genomförande Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • kan planera effektmaskeringar • kan planera arbetsskedena • kan genomföra effektmaskeringar • kan arbeta enligt egna arbetsscheman.
<ul style="list-style-type: none"> • vet hur material och medel används vid tillverkning av löshårsdelar 	Effektmaskeringsmedel, fastsättning och losstagning Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • känner till de flesta medel som används vid tillverkning av lösdelar • kan använda ändamålsenliga medel och produkter för lösdelar • kan fästa lösdelar på huden • kan maskera en helhet enligt de krav en roll ställer • kan lossa lösdelar från huden • kan underhålla och uppbevara lösdelar.
<ul style="list-style-type: none"> • kan ta mått för, och gjuta olika former • kan använda negativa och positiva former • vet när det skall gjudas en- eller flerdelad form • kan göra gipsmask och använda den som ett led i arbetet 	Formgjutning Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • kan ta mått av en skådespelare och gjuta former samt med hjälp av dem tillverka en ändamålsenlig modell • kan med hjälp av former tillverka lösdelar och masker.
<ul style="list-style-type: none"> • kan de olika maskeringssätten gällande sår, skador och sjukdomar 	Sår, skador och sjukdomar Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • kan planera, framställa och maskera sår, skador och sjukdomar.
<ul style="list-style-type: none"> • kan planera en lösflint och kan framställningsprocessen för densamma 	Tillverkning av lösflint Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • kan tillverka, fästa och maskera en lösflint • kan lossa en lösflint

	<ul style="list-style-type: none"> • kan använda olika ämnen och medel avsedda för tillverkning av lösflint.
--	---

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Examendelen avläggs på arbetsplatsen enligt en på förhand uppgjord och godkänd yrkesprovsplan i produktioner som fyller kraven för de produktionsvillkor som kännetecknar yrket.

Vid behov kan prestationen kompletteras med intervjuer, skriftliga rapporter och samtal. Examinanden skall uppvisa samarbetsförmåga och sociala färdigheter i sitt arbete.

För examensdelen anordnas ett separat yrkesprov, men en del av yrkesprovet kan avläggas gemensamt med de andra examensdelarna. Ifall en del av yrkesprovet anordnas gemensamt med de andra examensdelarna, skall arrangören av yrkesprovet se till att bedömningen kan särskiljas som en egen helhet.

12 § Företagsamhet

Examinanden har rätt att fritt foga delen företagsamhet till sin examen. De mål och kriterier för bedömningen samt krav på yrkesskicklighet som förutsätts för denna valfria examensdel är följande:

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • kan bedöma sina personliga möjligheter och förutsättningar att eventuellt verka som företagare i branschen 	Att bedöma sina företagarfärdigheter Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • kan bedöma vilka personliga färdigheter som främjar framgång och verksamhet som företagare och kan utgående från det motivera sina egna värderingarna • med hjälp av experter göra upp en utvecklingsplan för sig som företagare
	Utredning av företagets verksamhetsförutsättningar Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • har bekantat sig med branschen så att han kan undersöka dess framtidsutsikter och utveckling samt marknadens möjligheter utgående från att starta egen företagsverksamhet • kan granska resultatet och lönsamheten för det eventuella företaget, d.v.s. undersöka om företaget är försörjande • är på det klara med företagarens ansvar och skyldigheter
<ul style="list-style-type: none"> • kan analysera branschen och bedöma möjligheterna och riskerna med att starta och utveckla företagsverksamhet 	Uppgörande av en affärsidé Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • kan jämföra olika sätt att starta företagsverksamhet då han känner till de vanli-

	<p>gaste lösningarna i Finland, bl.a. olika former av företagsverksamhet, inledningsoperationer, ansvar och risker samt kan samtala med sakkunniga om alternativen för ett eventuellt eget företag</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan tillsammans med sakkunniga utveckla en grov affärsidé och vet, vilka ekonomiska, produktionsmässiga och psykiska resurser startandet av en eventuell företagsverksamhet kräver • kan tillsammans med sakkunniga bedöma den egna företagsidéns möjlighet att lyckas.
<ul style="list-style-type: none"> • kan skapa kund- och nätverksrelationer 	<p>Att skapa kund- och nätverksrelationer Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan överväga olika alternativ att bilda nätverk och bygger inom ramen för sina möjligheter upp kund-, leverantörs- och andra nätverkskontakter som är viktiga för företagets kontinuitet • kan skissera upp avtal med ovannämnda nätverkspartner genom att utnyttja experttjänster
<ul style="list-style-type: none"> • kan verka enligt de viktigaste ekonomiska principerna inom företagsverksamhet 	<p>Ekonomisk verksamhet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan välja verksamhetsalternativ som påverkar företagets lönsamhet och prissätta tjänsterna genom att beakta marknadsfaktorer • kan tolka det egna företagets bokslut i förhållande till kapital, förmögenhet, likviditet och resultat samt vid behov diskutera med experter möjligheterna att utveckla den ekonomiska verksamheten • kan uppgöra en preliminär resultatprognos för sitt företag konsultera sakkunniga för att lösa beskattningsfrågor
<ul style="list-style-type: none"> • kan använda experttjänster 	<p>Anlitande av experttjänster Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan söka information och anlita experthjälp som behövs vid grundandet av ett företag och i de olika skedena av verksamheten

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

När denna examensdel avläggs är det viktigt att examinandena kan bedöma sina förutsättningar att verka som företagare. Han kan granska förutsättningarna för att företagsverksamheten ska bli framgångsrik, kan utarbeta en affärsidé för verksamheten i sitt eventuella

företag och kalkylera om den planerade verksamheten lönar sig och om företagaren kan försörja sig på den. Han kan utnyttja olika slag av nätverk och sakkunnigservice när han planerar och inleder sin företagsverksamhet.

Som yrkesprov för examensdelen fungerar en preliminär affärsidé för ett eget företag kompletterat med utredningar och rapporter som kartlägger verksamhetens förutsättningar och risker samt dokument som illustrerar verksamheten under processen. Yrkesprovet skall också innehålla examinandens personliga uppskattning och utvecklingsplan över sina egna möjligheter och färdigheter att verka som företagare.

Yrkesproven kompletteras med utvärderingsdiskussioner med sakkunniga varvid man utgående från dokument och bedömningar specificerar och preciserar examinandens förmåga att arbeta som företagare och förutsättningar att fatta beslut om att eventuellt inleda företagsverksamhet.

Bedömningen genomförs i samarbete mellan representanter för näringslivet, sakkunniga inom företagsverksamhet och representanter för utbildningssektorn.

Beskrivning av teaterbranschen

Teatern är en tvärprofessionell arbetsplats, det må vara en fast professionell teater, en fri grupp eller ett tidsbundet projekt, där representanter för olika yrkesgrupper planerar, tillverkar och förverkligar föreställningarna för publiken. I sin bästa form är teatern ett teamarbete där kunskap och färdigheter, erfarenheter och metoder, kreativa idéer och våghalsiga experiment och ett systematiskt utvecklingsarbete åstadkommer upplevelser. För att uppnå detta behövs det såväl individuella prestationer som samarbete i samtliga skeden av arbetet och vid alla arbetsstationer.

En teaterföreställning föds ur behovet och viljan att berätta. Föreställningens utgångspunkt är ofta en pjäs eller annan skriven text. Det kan även vara en bild, musik, en stämning eller rörelse som är svår att beskriva. Så är fallet speciellt inom dansteatern. Föreställningen kan alltså berätta och påverka även utan repliker och namngivna rollpersoner.

I teatern inriktas allt arbete på föreställningen, att möta publiken. Utan publik finns det ingen teater. Varje föreställning är en unik händelse, en växelverkan mellan dem som framför föreställningen och åskådarna i samma tid och rum. Fastän man skulle försöka upprepa den möjligast lika är varje publik olika och varje föreställning således på sätt och vis en premiär. Detta är det unika i teaterarbetet, som både kräver och belönar.

I Finland finns det olika teatrar; fasta professionella teatrar av vilka de äldsta redan har verkat i över etthundra år, olika fasta och temporära fria grupper samt engångsprojekt kring vilka de engagerade har samlats eller kallats endast för en särskild produktion. Teaterföreställningar arrangeras även i olika kulturhus och allaktivitetsbyggnader, på restauranger och allt oftare i sådana lokalteter vilka ursprungligen inte avsetts för föreställningar. Ett särdrag, som ofta för samman professionella och amatörer, utgör den finländska landsomfattande sommarteaterverksamheten.

Inom olika yrken i teaterbranschen verkar i Finland (år 2005) ca 5000 personer, av vilka 2000 i olika ordinarie arbetsförhållanden och resten med tidsbundna uppgifter eller på freelance-basis. Även filmproduktionen, som under de senaste åren gjort ett uppsving, samt såväl den offentliga som den kommersiella televisions- och radioverksamheten syssetsätter folk från teaterbranschen. Så även olika konsert- och nöjeställningar, mässor, modevisningar och fester, cirkusen och estradkonsten överlag. Fältet är alltså omfattande och alltmer mångfacetterat. Av dessa orsaker har det bland dem som svarar för den konstnärliga planeringen, de uppträdande och de som arbetar med tekniska uppgifter, uppstått en på varierande sätt förekommande och organiserad företagsamhet: nätverksbildning, aktiv kontakt till eventuella arbetsgivare samt marknadsföring av sig själv och sitt kunnande genom olika medel.

Ursprungligen verkade teatern utomhus och i dagsljus, och skådespelaren hade inget annat yttre stöd för sitt uttryckssätt än masken och dräkten. I den moderna teatern klarar man sig i allmänhet ändå inte utan artificiellt ljus, musik och ljudeffekter, scenografi, dräkter, maskering, rekvisita, rök, dis, pyroteknik, hydraulik och mycket annat. Samt den data-teknik som behövs för att planera och använda allt detta. De teaterlokaler som är tekniskt sett bäst utrustade och deras apparatur förutsätter specialkunnande, och kunnandet i sin tur kontinuerligt lärande.

Arbetstiderna för de flesta yrken inom teatern skiljer sig från vanligt dagsarbete redan därför att föreställningarna oftast ges då åskådarna har fritid. Denna oregelbundenhet sträcker sig i viss mån även till förvaltningsarbetet och även till annat arbete som inte direkt hör till föreställningsverksamheten.

Teaterarbetet kulminerar i föreställningarna. Föreställningens tillkomst förutsätter dock en lång och komplicerad verksamhet som sker vid många olika arbetsstationer.

Speciellt på de stora teatrarna med många scener och flera gästade konstnärer görs repertoar- och produktionsplanerna, liksom arbetsordningen, på synnerligen lång sikt. Eftersom teaterarbetet i avgörande grad är beroende av människor, är ändringar alltid möjliga. En persons insjuknande kan förorsaka stora förändringar i hela organisationen, och då det blivit allt vanligare med gästade konstnärer, drabbas flera teatrar. Ibland är man tvungen att snabbt göra ändringar. Förmågan att tåla kaos är således en nödvändig egenskap om man vill trivas i teaterarbetet. Om publiken av en eller annan anledning inte "hittar" föreställningen, kan man vara tvungen att göra ändringar i föreställningsplanen. Också om en föreställning blir en överraskande framgång, måste man kunna reagera med förändringar. Repertoarval görs dock inte bara med tanke på publiksuccé. Ett aktuellt ämne eller pedagogiska aspekter kan ligga till grund för valet, även en nytolkning av en klassiker eller utbildningsaspekter. Viktigt är dock, att alla i arbetsgemenskapen vet varför ifrågavarande föreställning ges. Målsättningen med arbetet kan förändras under processen, och man skall komma ihåg att, och kunna granska den.

Teatern erbjuder i sin bästa form en mycket stimulerande och kreativ arbetsgemenskap, där även konflikter är en del av vardagen, och att lösa dem är en del av yrkesskickligheten. Alla kan ju inte utan vidare vara ense om allt.

Medan datatekniken utvecklas, underhållningsindustrin bjuder på nya utmaningar, publik- och upphovsgenerationerna växlar – världen förändras - så förändras också teaterkonsten. Därför är en person inom teaterbranschen aldrig fullärd i sitt yrke. Att nöja sig med nuvarande kunskaper och färdigheter betyder tillbakagång.

Inom teaterarbetet behövs dels toppspecialister inom sin egen bransch och dels flexibla mångkampare. Att klättra i karriären innebär ofta att det yrkesmässiga kunnandet ökar. På teatern finns dock förmans- och ledaruppgifter på olika nivåer. De förutsätter, förutom en lång arbetserfarenhet, också tilläggsutbildning. I en modern organisation innebär ledarskap på alla nivåer mera ansvar, ansvarsfördelning och delegering

Den konstnärliga arbetsledaren för förverkligandet av en föreställning är dess regissör. Som regissörens hjälp fungerar, beroende på produktionen, en samling specialister inom respektive bransch. Efter premiären återstår för regissören och planerarna att övervaka att föreställningens nivå bibehålls. Ofta är en föreställning, som ännu inte fått tillräcklig beröring med sin publik, ännu halvfärdig vid premiären, och det är nödvändigt att under regissörens ledning göra ändringar i den.

Ett arbete som utförs i sådana här förhållanden är således av ackordkaraktär, fastän lönesättningen oftast är baserad på tid. Arbetsdagarna, -veckorna och -månaderna är aldrig likadana. Varje pjäs förutsätter en plan uppgjord just för den och dem som genomför den. De som arbetar inom teatern måste anpassa sig till sådan flexibilitet. Å andra sidan förändras arbetsuppgifterna och de upprepas inte rutinmässigt från en produktion till en annan.

En väsentlig del av teaterarbetet är offentlighet såväl med tanke på marknadsföring som kritik. Också andra än skådespelarna är tvungna att delta i förhandsmarknadsföringen, och resultatet av arbetet bedöms såväl av publiken som av massmedia. Någon liten, kanske redan uppklarad kris seglar lätt upp i rubrikerna i media och ogrundad eller ytlig kritik är inte ovanlig. Inte heller oförtjänt uppskattning. Endast en liten del av landets teaterfolk får, eller är tvungna, att träda fram i landets synligaste media. Därför skall också de teaterarbetare som inte uppträder på scenen, ha en god självkänsla och vara medvetna om sitt eget kunnande.

Den traditionella talteatern är bunden till språket, och därför inte den konstform som lättats internationaliseras. På repertoaren finns naturligtvis också översatta pjäser, och teatrarna använder även ibland utländska gäster. Det arrangeras besök med gästande teatrar i Finland, och finska teatrar spelar då och då utomlands. Speciellt under olika festivaler. Att använda teknisk apparatur och olika ämnen förutsätter allt oftare kunskaper i främmande språk, i praktiken engelska.

Musik-, dans- och dockteaterföreställningarna är inte lika bundna till språk som talteatern, och dessa har under de senaste åren snabbt internationaliserats. Språkkunskaper behövs dock, eftersom det inte är möjligt att få en tolk till varje arbetsstation eller arbetsskede.

Utbildningsstyrelsen har godkänt dessa examensgrunder med stöd av lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

De fristående examina är examina som särskilt planerats och utvecklats för att avläggas av den vuxna befolkningen.

Planeringen och genomförandet av de fristående examina baserar sig på ett nära samarbete mellan sakkunniga inom undervisning och arbetsliv.

Utbildningsstyrelsen/bibliotek
Pb 380 (Hagnäsgatan 2)
00531 Helsingfors
tfn: (09) 774 774 50
fax (09) 774 774 75
E-post: myynti@oph.fi
Internet: www.oph.fi/svenska/bokhandel